

Вељко Банђур
Универзитет у Београду, Учитески факултет

Методичка теорија и пракса, бр. 2/2022
УДК: 37.02(049.32)
стр. 301–304

ДИДАКТИКА (савремени токови)
Сефедин Шеховић, Филдуза Прушевић (2021),
Београд, Учитељски факултет, 668 страна

Већ се и по наслову осећа да постоји више разлога за настанак овог дела. Проф. Шеховић је 2006. године објавио књигу којој је био довољан наслов *Дидактика*, одвећ класичан и одвећ традиционалан назив дисциплине која се бави интелектуалним потенцијалом човека – учењем и поучавањем. Први наслов за ову врсту посла у Европи појавио се 1612. године као *Меморијал* Волфганга Раткеа. Први дидактикус, оснивач дидактике, аутор *Меморијала* био је почастован да га презентира при проглашењу немачког цара у Франкфурту. Сцена проглашења цара Немачке била је достојна да тако, и толико, уважи једно дело и једног, у грађанском смислу, првог знаменитог дидактичара у Европи. То се догодило, понови мо то, макар изгледало и шаљиво. Шеховић је 2012. објавио *Дидактику теорију учења и поучавања*. Од 1612. дели га пуних 400 година, 40 деценија. То су два времена, два педагошка изазова, две педагошке културе, 1612. и 2012. Наравно, тешко је упоређивати *Меморијал* и *Дидактику теорију учења и поучавања*. У том временском распону недостаје још само једно столеће до пола миленијума. Разлике изгледају веома компликовано и недостижно. *Меморијал* је дело употребе памети, способности, како би 80 година касније, 1692, рекао Џон Лок. Тај догађај је инспирисао дело *Дидактика мајна*, чешког аутора Јана Амоса Коменског, објављено 1657. године у

ДИДАКТИКА
(савремени токови)

Сефедин Шеховић
Филдуза Прушевић Садовић

Амстердаму. Тако је почео поход нове науке, империје дидактика, у освајање Европе, потом и света, организованим учењем које је прешло у највећу бригу и свестран ангажман просветарских и просперитетних грађанских држава. Временом се то што се постизало дидактиком преобразавало колико у волуминозну, толико и у узвишену делатност која је инспирисала славног Емануела Канта да је промишља као усавршавање човека, да се на тој основи и филозофски одреди и да педагошке дисциплине уздигне на ниво универзитетског образовања, јер дидактичари и дидактика и те како одлучујуће учествују у обликовању ума, пре свега критичког и практичног. Кантове погледе прихватиће и даље развијати следбеници из Кенигзберга, попут Хербарта и плејаде истакнутих професора педагогије на европским универзитетима.

Раткеов оглед из двадесете године XVII века и знаменито дело Коменског из 1657. подстакли су Џона Лока да за грофа Кларка од Чиплија, тачно осамдесет година касније, напише нама познате, на српски језик преведене *Мисли о васпитању* 1950. године. Аутори *Дидактике савремени њокови* јесу занимљиви, успешни професионалци, као дидактичари несебично посвећени будућности младих. Проналазили су учитеље, наставнике, професоре са којима су сарађивали, са њима учили и вежбали, како рече Адолф Дистервег, „вештину друговања са децом“, упућивања на добро, тежњу ка великом циљу: „Човек што природнији, природа што човечија!“ *Дидактика савремени њокови* одликује се инспиративним штивом и акрибичном лексиком. Лепота, изглед, раскошне корице замењене су богатством, раскошом и значењем порука и текстова којима се аутори обраћају својим студентима и читаоцима. Као да је на делу начело: што скромнији омот, то богатији садржај књиге – штедљивост на декору, изгледу, богатство по мислима, духовности, значењима. Графички обим дела рационализовали су у прилог повећању изражајних и значењских потенцијала. Приметна концизност овог дела је, закључује се читањем текста, егзактна нарација, сажимање у прилог евидентније компетентности погледа и приступа. У времену надметања култура у учењу, поучавање добија у брзини, динамичности, евидентности. Све хита у том правцу. При томе су чести колатерали, пратећи деформитети од којих су најчешћи смањивање теоријског дигнитета проучавања, са убрзањем и поједностављивањем комуникације, у овом случају дидактичке. Чувајући будно границе учености и истинитости, објективности итд., својим вишедеценијским радом Шеховић и Прушевић Садовић утичу на јачање и овог стуба и ослонца успешног учења и поучавања. Осећа се утицај критеријума и норми великог дидактичког центра, Београда, подршка ауторима са нашег најстаријег универзитета, чијем саставу професора припадају и др Шеховић и др Прушевић, на најпрестижнијем учитељском факултету у нашој земљи. Није ли то знак да се аутори прикључују брзини којом се данас живи, учи, ствара, дакако и поучава?

Аутори имају извешан смисао за реалност, будно прате шта се догађа и труде се да њихова књига буде извор сазнања која су ефикасна, модерна, апликативна! Задржали су историчност у мери у којој она утиче на савременост, зачинили књигу правим бисерима из прошлости, али су се потрудили да ту најавангарднију прошлост, ону прошлост која је вукла напред, споје са оним што је данас дидактика. Писци подсећају да је за институционализацију наставе и учења најзаслужнији Јан Амос Коменски (1592–1670). Захваљујући њему, настава и учење

постају уређен, систематичан, институционално уобличен, организован и методски утемељен процес. Томе је у великој мери допринела дидактика, нова педагошка дисциплина, која је поникла из хуманистичке вере у човека, а проверавана и развијана у споју са живом школском праксом.

Учење је, по схватању аутора књиге, енергетски потенцијал појединца способног да рационалне потребе прихвата као мотиве које активношћу преображава у дела. Учење је индивидуални чин, личности се међусобно разликују, а то значи да свака процесом учења овладава на себи својствен начин. Учење се одвија читавог живота, односи се на свеукупну људску делатност, даје печат опредељењу појединца, омогућава избор вредносног система и начина живота. Потребне за учењем се историјски мењају и увећавају, а под снажним су утицајем друштвене средине. Аутори сматрају да култура учења означава сусрете различитих својстава оних који уче и околности које творе услове човековог живота и интересовања. Подсећају да човек може да прелази са једног облика и начина учења на други, са једног места на друго, да се бави питањима презентације садржаја и начина учења – реч је о различитим обрасцима учења који означавају најуспешније, најповољније и најфлексибилније домете учења. Они су ниво учења у датом времену у најважнијим подручјима живота и деловања. Кореспондирају са обрасцима културе. Писци показују да постоје разлике у учењу, не само између појединаца него и између друштава, култура и цивилизација.

Дидактика се данас заснива на новим сазнањима, карактеристичним за XXI век, на електронским системима учења и поучавања, за које, такође, није довољан наслов из 1612. године – *Меморијал*, нити онај из 1657. године – *Дидактика мајна*, чак ни наслов на који смо вековима навикли, задржан 2006, у првом издању др Шеховића. Они су још у наслову ставили читаоцима до знања о чему се ради. Деца данас расту уз ТВ, дигиталне и електронске системе, за које су писање оловком и рад са папиром преспори. Деца већ данас комуницирају аудитивно и визуелно дигитално доступним техникама. У секундима добијају и достижу релевантне изворе сазнања и користе их до невиђених граница, интезивирајући тако потенцијале учења. Усмена и скриптивна нарација као доминантни извори учења су прошлост. Постоје државе у свету које их, разуме се без царских свечаности на испраћајима, смештају у музеј старина (Сингапур, Њу Џерси у САД итд). Усмена и скриптивна нарација, у класичним верзијама, већ постају неподношљиво досадне и споре за савремене генерације ученика. Испуњавају јединице и сегменте поучавања, „наставе“, са часовима од 45 минута. Ученици су у текућој, дневној комуникацији са брзим уређајима попут нове генерације телефона и таблета. Консултације и комуникације емитују и примају у секундима! Само у школи комуницирају на часовима који трају тако дуго и тако монотонно. Стари, „архивски“ дидактичари то називају концентрацијом у учионицама, које су постале одиозна места са стотинама година старим облицима комуницирања.

Ученици дневно комуницирају са узорима говора, језика, информаторима са ТВ екрана и монитора, са спикерима и ораторима, мајсторима речи, изговора, дикције, интонације, мисаоног поретка у излагању, који су постали нови, медијски ефикасни, па и ненадмашни, ма колико то старине наставници тешко подносили. Ван класичне школске учионице настале су

најсавременије електронске учионице и весници дигиталних школа и система поучавања и учења. Поучавање, информативни део учења, до савршенства је презентирао на екрану. Који ће то наставник историје у учионици боље предочити битку код Иса 303. и Гаугамеле 301. године пре нове ере, између две највеће војске старог света, између Александра Великог и Дарија Трећег, од презентација које емитују историчари и документалисти на екранима? Нажалост, то још увек неке земље, чак и многи наставници, не желе да примете! Као један од првих читалаца, имам прилику да преточим утиске о књизи, апонирању у садржај дела, његове теоријске и инструктивне потенцијале. У том смислу Шеховић и Прушевић, Новопазарци по завичају, Београђани по педагошким погледима и педагошкој култури, учинили су искорак у ново поље дидактичког стваралаштва.

У том контексту, *Дидактика савремени школи* је актуелно, модерно дело, а студенти који имају такав теоријски ослонац, припремају се за дигиталну школу која „космичком“ брзином долази у сусрет будућим радозналцима, онима који уче!

Поруке које су у својој књизи понудили аутори, представљају свеже и веома инструктивно дело из породице педагошких дисциплина на српском језику.